

بررسی ارتباط بین معافیت‌ها (مشوق‌های مالیاتی) با تغییرات سودآوری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

سید شجاع‌الدین حسینی‌راد

کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شمال تهران

چکیده- هدف از پژوهش حاضر تعیین ارتباط بین معافیت‌ها (مشوق‌های مالیاتی) و تغییرات سودآوری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است. تغییرات سودآوری در این پژوهش براساس سه شاخص (ROA, ROE, ROI) محاسبه شده است. پژوهش حاضر از جمله تحقیقات توصیفی و همبستگی و به لحاظ هدف، از نوع مطالعات کاربردی می‌باشد. جامعه آماری مطالعه شامل کلیه شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. و روش نمونه‌گیری حذفی است. در این روش ابتدا شرایط لازم جهت انتخاب نمونه تعریف شده و سپس نمونه‌های فاقد شرایط مذکور حذف گردید. با توجه به شرایط فوق ۹۷ شرکت در طی دوره زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۲ به عنوان جامعه آماری این پژوهش در نظر گرفته شد. پس از به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز از پایگاه داده رهاورد نوین و صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه، برای ایجاد پایگاه داده از نرم‌افزار excel و برای آزمون فرضیه از رگرسیون خطی چندمتغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی (پنل دیتا) و نرم‌افزار اقتصادسنجی Eviews استفاده گردید نتایج نهایی حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داد بین تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و نسبت معافیت سال قبل، بین تغییرات بازده دارایی‌ها (ROA) و نسبت معافیت سال قبل و بین تغییرات بازده سرمایه‌گذاری (ROI) و نسبت معافیت سال قبل رابطه معنادار وجود دارد. و میزان قدرت پیش‌بینی معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی در سودآوری حاصل از تغییرات مربوط به بازده سرمایه‌گذاری نسبت به سودآوری حاصل از تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و تغییرات بازده دارایی‌ها (ROA) بالاتر بوده است.

کلمات کلیدی: معافیت‌ها، مشوق‌های مالیاتی، تغییرات سودآوری، بورس اوراق بهادار.

مقدمه

سود از جمله اطلاعات بااهمیت در تصمیمات اقتصادی به شمار می‌رود. (پل و جنکینز^۱، ۲۰۱۳) مطالعات و پژوهش‌های انجام شده درباره سود، یکی از پر حجم‌ترین و بیشترین تلاش‌های پژوهشی را در تاریخ حسابداری تشکیل می‌دهد. سود به عنوان راهنمای پرداخت سود تقسیمی، ابزار سنجش اثربخشی مدیریت و وسیله

پیش‌بینی و ارزیابی تصمیم‌گیری‌ها، همواره مورد استفاده سرمایه‌گذاران، مدیران و تحلیل‌گران مالی بوده است (ثقفی، ۱۳۷۳). بر همین اساس، محققان بسیاری سعی کردند عوامل مؤثر بر سودآوری شرکت‌ها را شناسایی کنند. وانگ و هونگ^۱ (۲۰۰۶)، در تحقیقی به این نتیجه رسیدند شرکت‌هایی که محصولات خود را از طریق اینترنت و تحویل در محل، به مشتری عرضه می‌کنند، سودآوری روبه‌رشدی داشته‌اند.

نظر به این‌که در این تحقیق پارامترهایی مانند نوع صنعت، اندازه شرکت، عمر، نسبت سرمایه به دارایی، نسبت بدهی به دارایی و هزینه تبلیغات شرکت به عنوان عوامل مؤثر بر سودآوری بررسی شده‌اند، یکی از عواملی که می‌تواند بر سودآوری شرکت‌ها تأثیر داشته باشد، معافیت‌های مالیاتی است. معافیت‌های قانونی مالیاتی، به امتیازاتی اطلاق می‌شود که طبق قانون و مقررات موضوعه مالیاتی قابل کسر درآمد مشمول مالیاتی و مالیات متعلقه است (رامینا و همکاران^۲، ۲۰۱۴). مالیات یکی از مهمترین ابزارها در جهت تخصیص منابع اقتصادی، توزیع مجدد درآمد و تأمین هزینه‌های مرتبط بر آن است. اخذ مالیات از یک فعالیت خاص یا اعطای معافیت مالیاتی به برخی فعالیت‌ها و برخی مناطق خاص، عموماً در جهت تخصیص بهینه منابع صورت می‌گیرد (مستعانی، ۱۳۷۵، ۱۳). محرک‌های مالیاتی انواع مختلفی دارد که از آن جمله می‌توان به روش معافیت مالیاتی کامل یا دوره‌ای، نرخ‌های استهلاك فزاینده و محاسبه فوری مخارج سرمایه‌گذاری و اعتبار مالیاتی سرمایه‌گذاری اشاره نمود (آقایی، ۱۳۸۰، ۱۱). مالیات حجم نسبتاً بزرگی از درآمد را شامل می‌شود و در نتیجه معافیت مالیاتی تأثیر فراوانی در انگیزه سرمایه‌گذاران و سهامداران شرکت‌ها دارد. اما این معافیت‌ها باید در راستای هدایت اقتصادی اعمال شوند و به عبارت دیگر راهکاری در رفع نقاط ضعف و تهدیدات محیطی باشند، چرا که اگر در محل مناسب خود تزریق نشوند نه تنها باری از دوش مشکلات اقتصادی بر نمی‌دارند بلکه موجب وابستگی شرکت‌ها به بخش دولتی می‌شوند. بنابراین به‌جاست که الگوهای معافیت مالیاتی همواره مورد بررسی قرار گیرند و به اقتضای زمان و مکان، تجدید یا اصلاح شوند. بنابراین، معافیت‌های مالیاتی اگر به موقع و به گونه‌ای مناسب اعمال شوند می‌توانند مشوق سرمایه‌گذاری شوند و اگر بدون برنامه‌ریزی مورد استفاده قرار گیرند ممکن است وابستگی و تضعیف بخش‌های اقتصادی را باعث گردند. لذا الگوهای معافیت مالیاتی باید همواره بررسی و بازنگری شوند و راهکارهای جدید متناسب با شرایط جدید ارائه شوند. لذا با توجه تأثیر فراوان مالیات‌ها و معافیت‌های مالیاتی در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی، در این تحقیق سعی می‌شود رابطه بین معافیت‌های مالیاتی در افزایش سودآوری شرکت‌های که از نظر مدیران، شرکت‌های تولیدی

1. Wang & Hong.

2. Rumina, Balandina & Bannova

پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و مشمول معافیت مالیاتی‌اند در شهر تهران بررسی شود تا در حد امکان گامی هر چند ناچیز، در جهت هدفمندتر نمودن سیاست‌های معافیت مالیاتی در راستای حمایت‌های بخش دولتی برداشته شود. بر این اساس سؤال اصلی پژوهش این است که آیا سازوکارهای تشویق و معافیت قانون مالیاتی منجر به سودآوری می‌شود؟

عوامل مؤثر بر سودآوری شرکت‌ها

- نوع صنعت

سودآوری صنایع مختلف معمولاً یکسان نیست و نسبت‌های سودآوری از صنعتی به صنعت دیگر، تغییرات عمده‌ای می‌تواند داشته باشد. سودآوری متغیری است که در رابطه مستقیم با ریسک می‌باشد و حتی گاهی در ادبیات مالی بین‌ها آن یک رابطه خطی ترسیم و بیان شده است. معمولاً سودآوری گذشته موجب انتظار سودآوری در آینده می‌گردد. و بین سودآوری مورد انتظار و ریسک یک رابطه مستقیم وجود دارد. رقابت و انحصار بین شرکت‌های فعال در هر صنعت و شدت رقابت و انحصار در بین صنایع مختلف معمولاً یکسان نیست. در برخی از صنایع تعدد شرکت‌ها و نزدیک بودن سطح کیفی محصولات آنها به همدیگر رقابت را در بین آنها تشدید نموده است و هر چه این رقابت بیشتر باشد بازدهی این شرکت‌ها و به تبع آن بازدهی سهام آن‌ها از احتمال نوسان بیشتری برخوردار خواهد بود و این موضوع ریسک بالقوه شرکت را تحت تأثیر قرار داده و از این جهت موجب افزایش هزینه سرمایه آن خواهد شد. ساختار بهای تمام شده محصولات در صنایع مختلف و حتی در بین شرکت‌های فعال در هر صنعت متفاوت است.

- اندازه شرکت

اندازه شرکت بیانگر حجم و گستردگی فعالیت شرکت است، غالباً شاخص‌هایی را مبین اندازه می‌دانند که عملکرد شرکت را نشان دهد نه ظرفیت فیزیکی آن را (طرفی، ۱۳۸۵: ۶۲). اندازه شرکت به طرق مختلفی، از جمله: میزان فروش شرکت، ارزش روز یا دفتری مجموع دارایی‌های شرکت، ارزش بازار یا دفتری سهام عادی، ارزش بازار یا دفتری حقوق صاحبان سهام، نسبت قیمت به سود، نسبت ارزش دفتری سهام به ارزش بازار آن، تعداد پرسنل و یا ترکیبی از عوامل مذکور اندازه‌گیری می‌شود که در این پژوهش برای تعیین اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی ارزش دفتری دارایی‌های شرکت استفاده شده است. اندازه بر ساختار مالی و

سودآوری شرکت مؤثر است. پژوهشگرانی مثل برک (۱۹۹۷) و بمبر (۱۹۸۶) طی سال‌ها پژوهش به این نتیجه رسیده‌اند که هر چه اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد فعالیت آن بیشتر است که این امر به سودآوری کمک می‌کند. همچنین شرکت‌های بزرگ‌تر از اعتبار بیشتری در بازارهای جهانی سرمایه برخوردارند و می‌توانند وام‌هایی با بهره کمتر اخذ کنند (طرفی، ۱۳۸۵: ۶۴).

- عمر شرکت

افزایش عمر شرکت سبب افزایش تجربه نیروی انسانی شرکت شده و تجربه نیروی انسانی موجب خواهد شد که فرآیند تولید محصول در زمان کمتر و هزینه پایین‌تر انجام شود. این موضوع نیز بهره‌وری و سودآوری بیشتر را در پی خواهد داشت (باگوتی^۱، ۱۹۹۳ و بوسالنگام^۲، ۱۹۹۳). تحقیق دیگری عکس موضوع مزبور را نشان می‌دهد. ماجومدار (۲۰۰۴)، تأثیر عمر شرکت بر سودآوری شرکت‌های هندی را برای سال‌های ۱۹۸۸-۱۹۹۴ بررسی کرد. یافته‌های وی نشان داد که شرکت‌های جوان‌تر سودآورتر از شرکت‌های قدیمی‌ترند. ریتولد و شیپر (۱۹۹۵)، نیز در تحقیق خود نتیجه گرفتند رابطه‌ای بین عمر شرکت و سودآوری آن وجود ندارد.

- نسبت سرمایه به دارایی

مطالعه تجربی وی فیو و دیگران^۳ (۲۰۰۰)، نشان داد رفتار شرکت‌های کوچک و بزرگ مشابه است با این تفاوت که رابطه سرمایه و سودآوری در شرکت‌های بزرگ، بیشتر از شرکت‌های کوچک‌تر می‌شود. همچنین، با مقایسه ساختار سرمایه شرکت‌ها، مشخص کرد که شرکت‌های بزرگ، نسبت سرمایه کمتری در مقایسه با شرکت‌های کوچک دارند و نسبت بدهی شرکت‌های بزرگ، بیشتر از شرکت‌های کوچک است.

- نسبت بدهی به دارایی

مدیران شرکت‌ها به دلیل مزایای تأمین مالی از طریق بدهی، تمایل دارند از این طریق نیازهای مالی شرکت را تأمین کنند، اما تأمین مالی از طریق بدهی، هزینه بهره را در پی دارد و این موضوع باعث خواهد شد که شرکت‌ها بخشی از درآمدهای خود را در سال‌های آینده صرف پرداخت هزینه‌های تأمین مالی کنند. در نتیجه، سودآوری آینده آن‌ها کاهش خواهد یافت (سیدنژاد و آقایی، ۱۳۸۱). چن و استرانگ^۴ (۲۰۰۵)، در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که افزایش نرخ بدهی به دارایی شرکت‌های چینی تأثیری بر سودآوری آن‌ها

1. Bhagwati.
2. Bhoothalingam.
3. Wei Fu et, al.
4. Chen & Strange.

دارد. ابروتس^۱ (۲۰۰۷)، نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید که افزایش نرخ بدهی به دارایی شرکت‌های یونانی، کاهش سودآوری آن‌ها را به دنبال دارد. وی فیو و دیگران (۲۰۰۰) نشان دادند، بدهی بر سودآوری تأثیر منفی دارد. نتایج برای شرکت‌های کوچک و بزرگ مشابه بود. راجان و زینگالس^۲ (۱۹۹۵) ارتباط ارزش دفتری بدهی‌ها به حقوق صاحبان سهام با فروش و نسبت بازده دارایی‌ها را در کشورهای آمریکا، انگلیس، ایتالیا، آلمان، فرانسه، ژاپن و کانادا با استفاده از رگرسیون و ضریب همبستگی بررسی کردند و نتیجه گرفتند که همبستگی مشاهده شده بین متغیرها، اغلب مبهم و حل نشده است.

– هزینه تبلیغات

هدف از تبلیغات، معرفی محصولات به مشتریان است و مشتریان براساس تبلیغات انجام گرفته، با کیفیت، قیمت و خدمات شرکت‌ها آشنا می‌شوند. به طور کلی تبلیغات تأثیر مستقیم بر فروش دارد و افزایش میزان فروش نیز بر سود شرکت نیز مؤثر است (رابینسون و استوک^۳، ۲۰۰۲). ماتوس^۴ (۱۹۸۴)، ضمن بررسی شیوه‌های مختلف تبلیغات، به این نتیجه رسید که تبلیغات تلویزیونی بیشترین تأثیر را بر سودآوری دارد. لی^۵ (۲۰۰۲)، نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید که بین تبلیغات و حجم فروش و افزایش سودآوری رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

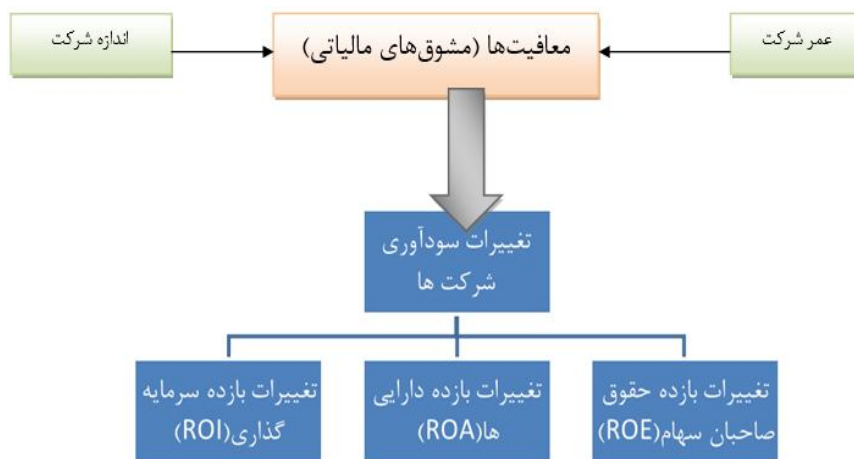
برخی از تحقیقات مرتبط

روستا و همکاران (۱۳۷۷) در پژوهشی نشان داد علل عمده اختلاف بین سود ابرازی و درآمد مشمول مالیات به اختلاف بین اصول و استانداردهای حسابداری و قوانین مالیاتی باز می‌گردد. رامینا و همکاران^۶ (۲۰۱۴) در پژوهشی در خصوص بررسی وضعیت فعلی سیستم مشوق‌های مالیاتی را در فدراسیون روسیه (RF) پیشنهاد دادند با کمک معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی می‌توان تأثیر سود را بر روی سطح درآمدهای بودجه تعیین کرد. در تحقیق دیگری که توسط احدیان و دیگران (۱۳۷۹) صورت گرفته رابطه بین سود مشمول مالیات ابرازی توسط شرکت‌ها و درآمد مشمول مالیات قطعی شده توسط ممیز مالیاتی بررسی شده نتایج نشان داد وجود

-
1. Eriotis.
 2. Rajan & Zingales.
 3. Robinson & Stokes
 4. Mattos.
 5. Lee.
 6. Rumina, Balandina & Bannova, K. A.

تفاوت معنادار بین درآمد مشمول مالیات قطعی شده توسط ممیز مالیاتی می‌باشد. لو و نیسیم^۱ (۲۰۰۴) و هانلون (۲۰۰۵) در تحقیقات خود دریافتند که تفاوت بین درآمد مشمول مالیات و سود ابرازی به طور سیستماتیک با رشد سود، بازده سهام و پایداری سود در ارتباط است. آیرز و دیگران (۲۰۰۶) کیفیت سود پایین را برای شرکت‌هایی در نظر گرفتند که سود آن شرکت‌ها اقلام تعهدی غیرعادی^۲ نسبتاً بالایی را شامل می‌شود. چن و دیگران (۲۰۰۷) در تحقیقی به بررسی اثر برنامه‌ریزی مالیاتی و مدیریت سود بر نسبت سودمندی سود دفتری و درآمد مشمول مالیات پرداختند. به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های با برنامه‌ریزی مالیاتی بالا نسبت به شرکت‌های با برنامه‌ریزی مالیاتی پایین از سودمندی کمتری برخوردار هستند. همه مطالعات انجام شده قبلی یا نقش درآمدهای مشمول مالیات با کیفیت، سودآوری و یا مدیریت سود پرداخته‌اند.

مدل مفهومی تحقیق

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

1. Nissim
2. Abnormal Accruals

در مدل فوق معافیت‌ها (مشوق‌های) مالیاتی به عنوان متغیر مستقل است و تغییرات سودآوری است و تغییرات سودآوری که براساس سه شاخص (ROA, ROE, ROI) محاسبه شده است. به عنوان متغیرهای وابسته می‌باشند. اندازه شرکت و عمر شرکت نیز متغیر کنترلی می‌باشند.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از جمله تحقیقات توصیفی و همبستگی و به لحاظ هدف، از نوع مطالعات کاربردی می‌باشد. جامعه آماری مطالعه شامل کلیه شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به منظور انتخاب نمونه تحقیق از روش نمونه‌گیری حذفی استفاده شده است. در این روش ابتدا شرایط لازم جهت انتخاب نمونه تعریف شده و سپس نمونه‌های فاقد شرایط مذکور حذف می‌گردد.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل:^۱ متغیر مستقل، متغیر محرک یا درونداد است که به وسیله محقق اندازه‌گیری، دستکاری یا انتخاب می‌شود تا تأثیر یا ارتباط آن با متغیر دیگر معین شود. در یک تحقیق غیرآزمایشی، متغیر به وسیله محقق دستکاری نمی‌شود ولی متغیری است که از پیش وجود دارد و فرض شده است که بر متغیر وابسته اثر دارد. متغیرهای مستقل این تحقیق معافیت‌ها (مشوق‌های) مالیاتی است.

معافیت‌های قانونی مالیاتی، به امتیازاتی اطلاق می‌شود که طبق قانون و مقررات موضوعه مالیاتی قابل کسر درآمد مشمول مالیاتی و مالیات متعلقه است و می‌توان از آن جمله به برخی از معافیت‌های مالیاتی موضوع مواد ۱۳۲، ۱۳۸، ۱۴۱ و ۱۴۵ قانون مالیات‌های مستقیم و معافیت افزایش سرمایه اشاره نمود. با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین مواد بروز اختلاف در تعیین درآمد مشمول مالیات مربوط به اعمال معافیت‌های قانونی مالیاتی است.

متغیر وابسته:^۲ متغیر وابسته، متغیر پاسخ، برونداد یا ملاک است. متغیر وابسته مشاهده یا اندازه‌گیری می‌شود تا تأثیر متغیر مستقل بر آن معلوم و مشخص شود. در این تحقیق متغیر وابسته تغییرات سودآوری است. در این تحقیق تغییرات سودآوری براساس سه شاخص (ROA, ROE, ROI) محاسبه شده است.

-
1. Independent Variable
 2. Dependent Variable

متغیر کنترل: متغیری است که محقق آن را در تحقیق ثابت نگه می‌دارد تا اثر متغیر مستقل بر متغیر کنترل را بررسی کند. در این تحقیق متغیر کنترل اندازه شرکت، عمر شرکت است.

در این تحقیق از مدل‌های زیر جهت آزمون فرضیات تحقیق استفاده می‌نماییم:

$$\Delta ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 (\text{Exemption})_{it-1} + \beta_2 (\text{Size})_{it} + \beta_3 (\text{Age})_{it} + U_{j1}$$

$$\Delta ROI_{it} = \beta_0 + \beta_1 (\text{Exemption})_{it-1} + \beta_2 (\text{Size})_{it} + \beta_3 (\text{Age})_{it} + U_{j2}$$

$$\Delta ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 (\text{Exemption})_{it-1} + \beta_2 (\text{Size})_{it} + \beta_3 (\text{Age})_{it} + U_{j3}$$

به طوری که متغیرهای مدل‌های مزبور عبارت‌اند از ROA_i : سودآوری براساس بازده دارایی‌ها، ROI_i : سودآوری براساس بازده سرمایه‌گذاری، ROE_i : سودآوری براساس بازده حقوق صاحبان سهام، $Size_i$: اندازه شرکت، Age_i : عمر شرکت است (ملانظری، ۱۳۹۱).

همچنین ۹۷ شرکت در طی دوره زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۲ به عنوان جامعه آماری این پژوهش در نظر گرفته شد. با توجه به حجم پایین از روش سرشماری استفاده می‌شود و نیازی به نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه نیست. پس از به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز از پایگاه داده رهاورد نوین و صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه، برای ایجاد پایگاه داده از نرم‌افزار excel و برای آزمون فرضیه از رگرسیون خطی چندمتغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی (پنل دیتا) و نرم‌افزار اقتصادسنجی Eviews استفاده خواهد شد.

فرضیه‌های تحقیق:

بین تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و نسبت معافیت سال قبل رابطه معنادار وجود دارد.

بین تغییرات بازده دارایی‌ها (ROA) و نسبت معافیت سال قبل رابطه معنادار وجود دارد.

بین تغییرات بازده سرمایه‌گذاری (ROI) و نسبت معافیت سال قبل رابطه معنادار وجود دارد.

آزمون فرضیه‌ها:

فرضیه اول: بین تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و نسبت معافیت سال قبل رابطه معنادار وجود دارد.

✓ مدل مورد استفاده برای آزمون فرضیه فوق به شرح زیر است:

$$\Delta ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 (\text{Exemption})_{it-1} + \beta_2 (\text{Size})_{it} + \beta_3 (\text{Age})_{it} + U_{j1}$$

جدول ۱ مربوط به آزمون F لیمر

P-Value	درجه آزادی	مقدار آماره	آزمون
۰/۲۸۴	(۲,۴۴۹)	۱/۲۶	F لیمر

با توجه به نتایج آزمون چاو و میزان P-Value، آماره F (۱/۲۶) در سطح آلفای ۵ صدم معنادار نیست و فرضیه صفر مبنی بر برابری عرض از مبداها در سطح اطمینان ۰/۹۵ نمی‌توان رد کرد بنابراین مدل به صورت Pool ارائه می‌شود.

جدول ۲: مربوط به آزمون مدل برای فرضیه اول به روش pool

متغیر وابسته: ΔROE					متد: ECLS (Cross-section weights)	
متغیر	ضریب	خطای معیار	آزمون t	prob	رابطه	
ضریب ثابت	۱۵/۹۷	۰/۰۶۵	۲۴۳/۴	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت	
EX _{t-1} (معافیت‌های مالیاتی)	۰/۸۶۴	۰/۱۱۵	۷/۵۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت	
SIZE (اندازه شرکت)	۰/۵۱۲	۰/۰۱۶	۳۰/۶۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت	
EGE (عمر شرکت)	-۰/۰۱۱	۰/۰۰۰۳	-۳۶/۶۱	۰/۰۰۱	معنادار و منفی	
ضریب تعیین (R^2)		۰/۳۸۲				
ضریب تعدیل شده (R^2_{aj})		۰/۳۷۸				
دوربین واتسون			آزمون F			
۱/۹۶			۰/۰۰۱			

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول فوق از آنجایی که احتمال آماره t برای همه ضرایب از ۰/۰۵٪ کوچک‌تر می‌باشد، وجود رابطه معنی‌دار بین تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) و نسبت معافیت سال قبل نمی‌توان رد کرد در نتیجه فرضیه فوق پذیرفته می‌شود. همچنین جهت رابطه مثبت و مستقیم است. همچنین میزان R^2 تعدیل شده برابر با ۰/۳۷۸ یا ۳۷/۸ درصد است که بیانگر این است که ۳۷/۸ درصد از تغییرات مربوط به تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) توسط معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی تبیین

می‌باشد که این میزان پیش‌بینی با توجه به تابع $f(93/16)$ در سطح آلفای ۰.۵٪ معنادار است. در ضمن آماره دوربین واتسون نیز برابر با ۱/۹۶ که بیانگر نبود خودهمبستگی در مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

میزان قدرت پیش‌بینی معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی در سودآوری حاصل از (تغییرات مربوط به بازده سرمایه-گذاری) (ΔROI) نسبت به سودآوری حاصل از (تغییرات بازده حقوق صاحبان سهام) (ΔROE) و تغییرات بازده دارایی‌ها (ΔROA) بالاتر بوده است اما در همه متغیرها میزان رابطه معنادار است. همچنین بین اندازه شرکت و سودآوری نیز رابطه معنادار وجود دارد.

در واقع ۸۹/۲ درصد از تغییرات مربوط به بازده سرمایه‌گذاری توسط معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی، ۳۸/۲ درصد از تغییرات مربوط به بازده دارایی‌ها توسط معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی و ۳۰/۱ درصد از تغییرات مربوط به بازده دارایی‌ها توسط معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی قابل تبیین است.

همچنان‌که سود از جمله اطلاعات بااهمیت در تصمیمات اقتصادی بشمار می‌رود و به عنوان راهنمای پرداخت سود تقسیمی و به عنوان ابزار سنجش اثربخش مدیریت است همچنین به عنوان وسیله پیش‌بینی و ارزیابی تصمیم‌گیری‌ها است همواره مورد استفاده سرمایه‌گذاران، مدیران و تحلیل‌گران مالی بوده است. بر همین اساس محققان بسیاری سعی کرده‌اند عوامل مؤثر بر سودآوری شرکت‌ها را شناسایی کنند. یکی از عوامل مؤثر که می‌تواند بر سودآوری شرکت‌ها تأثیر داشته باشد معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی است که مهم‌ترین ابزار جهت تخصیص و بهینه منابع اقتصادی، توزیع مجدد درآمدها است.

همچنان‌که مالیات حجم نسبتاً بزرگی از درآمد را شامل می‌شود در نتیجه معافیت مالیاتی تأثیر فراوانی در انگیزه سرمایه‌گذاران و سهامداران شرکت‌ها دارد اما این معافیت‌ها باید در راستای هدایت اقتصادی اعمال شود، چنانچه از منظر دیگر به نقش مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی نگریسته شود ایجاد مشوق‌های مالیاتی بدون برنامه‌ریزی شده و بی‌رویه می‌تواند سبب تبدیل شدن این مشوق‌ها به بخش جدایی‌ناپذیری از نظام مالیاتی (حداقل در شرایط فعلی)، استمرار وابستگی فعالیت‌های اقتصادی به معافیت‌ها و مشوق‌ها و کاهش بازدهی فعالیت‌ها و ایجاد انحراف در شاخص‌های مالی و اقتصادی صنایع و بنگاه‌ها شود در نتیجه توصیه می‌شود در این خصوص متخصصین مالیاتی توجه لازم را داشته باشند. زیرا چنانچه سرمایه‌گذاری کشتش‌پذیر باشد، مشوق مالیاتی منجر به سرمایه‌گذاری اضافی می‌شود. این سیاست در بلندمدت می‌تواند بخشی از اثرات نامطلوب بر

درآمدهای مالیاتی را جبران کند. و اگر سرمایه‌گذاری بی‌کشش باشد، سرمایه‌گذاری اضافی خیلی کم و ثروت بادآورده زیادی نصیب سرمایه‌گذاران می‌شود و درآمد مالیاتی از دست رفته نیز جبران نخواهد شد. هر نظامی در عین داشتن مزایا، معایبی را نیز به همراه دارد و چنانچه نظام مورد مطالعه در محل مناسب خود ارائه نشود نه تنها باری از مشکلات اقتصادی بر نمی‌دارد بلکه موجب وابستگی شرکت‌ها به بخش دولتی می‌شود بنابراین بجاست که الگوی معافیت مالیاتی همواره مورد بررسی قرار گیرد تا به اقتضای زمان و مکان تجدید و اصلاح گردد و اگر به موقع و بجا اعمال شود می‌تواند مشوق سرمایه‌گذاری و همچنین افزایش نرخ بازده مورد انتظار و ایجاد اشتغال و افزایش تولید و ثروت و بالا رفتن درآمد سرانه افراد و در نهایت باعث بالارفتن تولید ناخالص ملی در جامعه خواهد شد در این خصوص زی و همکاران^۱ (۲۰۰۲) در مقاله‌ای با عنوان نقش مشوق‌های مالیاتی در سرمایه‌گذاری مهر تأیید به موارد مذکور زده است. شولین^۲ (۲۰۰۲) و هانلون^۳ و همکاران (۲۰۰۵) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که درآمد مشمول مالیات از قدرت توضیحی معناداری برای سود برخوردار است.

منابع

- ۱) احدیان، فاطمه. (۱۳۷۹). «بررسی رابطه بین سود مشمول مالیات ارائه شده توسط شرکت‌ها و سود قطعی تشخیص داده شده توسط ممیز مالیاتی» پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۲) اسداله‌زاده بالی، میررستم (۱۳۸۶)، «اثربخشی مالیات بر نابرابری و توزیع درآمد در ایران»، فصلنامه تخصصی مالیات سال شانزدهم، شماره ۴۹.
- ۳) افلاطونی، عباس؛ نیکبخت، لیلی (۱۳۸۹). کاربرد اقتصادسنجی در تحقیقات حسابداری، مدیریت و علوم اقتصادی، تهران، انتشارات ترمه.
- ۴) آقایی، الله‌محمد (۱۳۸۰)، بررسی معافیت زیربخش‌های کشاورزی در نظام مالیاتی، انتشارات پایگان، تهران.
- ۵) ثقفی، علی و آقایی، محمدعلی، (۱۳۷۳)، «رفتار سود حسابداری»، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره نهم، ص ۲۱-۵.

1. Zee, H. H., Stotsky, J. G., & Ley
 2. Shevlin
 3. Hanlon

- ۶) حاتمی‌زاده، زیور و همکاران (۸۳-۱۳۸۲)، اثر سیاست‌های مالی (مالیات‌ها و مخارج) بر سطح اشتغال در ایران طی سال‌های ۱۳۳۸-۸۰، طرح تحقیقاتی پژوهشکده امور اقتصادی.
- ۷) جهانخانی علی؛ پارسائیان، علی (۱۳۸۴). مدیریت مالی، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.
- ۸) سجادی، سیدحسین، دستگیر، فرازند (۲۰۰۸). عوامل مؤثر بر سودآوری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله تحقیقات اقتصادی*، ۴۲(۳).
- ۹) سفیری (۱۳۸۰) «علل مغایرت سود حسابداری ابرازی شرکت‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی با سود مشمول مالیات قطعی توسط سازمان مالیاتی (استان آذربایجان شرقی)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران.
- ۱۰) سوری، علی (۱۳۹۰) اقتصادسنجی همراه با نرم‌افزار ایویوز، تهران، نشر فرهنگ‌شناسی.
- ۱۱) رنجبریزدی، مهناز (۱۳۷۹)، بررسی آثار ترکیب مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم بر متغیرهای کلان اقتصادی با تأکید خاص بر تورم و سرمایه‌گذاری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۱۲) گرگی، محمدرضا (۱۳۸۰) «بررسی موارد خوداظهاری مالیاتی در ایران و ارائه راهکارهای لازم»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- ۱۳) مستعانی، محمدحسین (۱۳۷۵)، شرکت و گسترش عدالت اجتماعی، انتشارات وزارت تعاون.
- ۱۴) مدرس، احمد، زارعیان‌برجی، حمید (۱۳۹۱) بررسی محتوای اطلاعاتی تفاوت مالیات ابرازی و قطعی و ارتباط آن با کیفیت سود شرکت‌ها، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال ششم، شماره هفدهم.
- ۱۵) ملایی‌پور، (۱۳۸۲-۸۳)، ساده‌سازی ضرایب مالیاتی اشخاص حقوقی، طرح تحقیقاتی پژوهشکده امور اقتصادی.
- ۱۶) ملکیان اسفندیار و جعفر اصغری (۱۳۸۵). مطالعه رابطه بین ارزش افزوده اقتصادی و نرخ بازده دارایی‌ها در راستای ارزیابی عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار ایران، بورس، شماره ۵۴-۵۵، صص ۲۴-۳۳
- 17) Acquaah, M., & Chi, T. (2007). A longitudinal analysis of the impact of firm resources and industry characteristics on firm-specific profitability. *Journal of Management & Governance*, 11(3), 179-213.
- 18) Arrow, K. J., & Kruz, M. (2013). *Public investment, the rate of return, and optimal fiscal policy*. Routledge.

- 19) Davidson, W. N., Dutia, D., & Cheng, L. (1989). A Re-Examination of the Market Reaction to Failed Mergers. *The Journal of Finance*, 44(4), 1077-1083.
- 20) Echevarria, J., Vogt, M., & Short, D. (2004). *Making content comprehensible for English learners: The SIOP model*. Boston: Allyn and Bacon.
- 21) Eriksen, B., & Knudsen, T. (2003). Industry and firm level interaction Implications for profitability. *Journal of Business Research* 56 191-199.
- 22) Eriotis, N., Vasiliou, D., & Ventoura-Neokosmidi, Z. (2007). How firm characteristics affect capital structure: an empirical study. *Managerial Finance*, 33(5), 321-331.
- 23) Fedelino, M. A., Horton, M. M. A., & Ivanova, A. (2009). *Computing cyclically-adjusted balances and automatic stabilizers*. International Monetary Fund.
- 24) Feeny, N. C., Zoellner, L. A., Fitzgibbons, L. A., & Foa, E. B. (2000). Exploring the roles of emotional numbing, depression, and dissociation in PTSD. *Journal of traumatic stress*, 13(3), 489-498.
- 25) Floster, S and M. Henrekson(2000), "Growth effects of government, expenditure and Taxation in rich countries", *European economic review*, 82: 942- 963.
- 26) Geroski, P., Machin, S., & Van Reenen, J. (1993). The profitability of innovating firms. *The RAND Journal of Economics*, 198-211.
- 27) Han, B. H., & Manry, D. (2004). The value-relevance of R&D and advertising expenditures: evidence from Korea. *The International Journal of Accounting*, 39(2), 155-173.
- 28) Hanlon, M(2005). "The persistence and pricing of earnings, accruals, and cash flows when firms have large book-tax differences," *The Accounting Review* 80(1): 137-166.
- 29) Jefferson, G., & Rawski, T. (1994). Enterprises reform in chinese industry. *Journal of Economic Perspectives*, 8(2), 47-70.
- 30) Jiang, G., & Penman, S. (2013). A fundamentalist perspective on accounting and implications for accounting research. *China Journal of Accounting Research*, 6(4), 233-245.
- 31) Karj alainen, P. (2007). R &D investments: The effects of different financial environments on firm Profitability. *Journal of Multinational Financial Management*. Vol. 33, PP. 435- 438.
- 32) Klemm. Alexander. (2008). "Effective Average Tax Rates for Permanent Investment", IMF Working Paper.
- 33) history. *SMUL Rev.*, 54, 209.
- 34) Zee, H. H., Stotsky, J. G., & Ley, E. (2002). Tax incentives for business investment: a primer for policy makers in developing countries. *World development*, 30(9), 1497-1516.